

Nitel Sosyal Bilimler-Qualitative Social Sciences

Yıl:2022, Cilt:4 Sayı:2
Year:2022, Vol:4 Issue:2
NSB, 2022, 4(2), 131-157

NSB

QSS

Makale Türü/Article Type: *Araştırma/Research*

DOI:10.47105/nsb.1124736

Atıf/Citation: Koçak, T. (2022). Metropol kentte prekarya olgusunun göçmen karşıtlığına etkisi: Fatih ilçesi örneği. *Nitel Sosyal Bilimler*, 4(2), 131-157. <https://doi.org/10.47105/nsb.1124736>

Metropol Kentte Prekarya Olgusunun Göçmen Karşıtlığına Etkisi: Fatih İlçesi Örneği*

^aTuğba Koçak¹

^a *Yüksek lisans Öğrencisi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul, Türkiye*

Öz

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş ile başlayan göç dalgasının 11.yılında Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacı sayısı 4 milyona yaklaşmıştır. Emek piyasasına kayıtdışı dahil olmaları sebebiyle “ucuz işgücü” konumunda olan Suriyeliler işverenler için bir tercih sebebi olmaktadır. Esnek istihdamın yaygınlaşması, metropol kentlerde rekabetin artması ve yaşam şartlarının zorlaşması, güvencesiz istihdam edilen bireyleri toplumda ikincil konumda olan göçmenleri suçlamaya itmektedir. Suriyeliler hem güvencesiz ve kötü şartlarda çalışarak prekarya olgusunun bir parçası olurken hem de iş piyasasında tercih edilmeleri nedeniyle yerliler tarafından suçlanmakta ve tehdit olarak gösterilmektedir. Bu araştırma prekaryal çalışma biçiminin içinde yer alan bireylerin, Suriyelilere yönelik tutumunu incelemek ve prekaryal emeğin göçmen karşıtlığında ne derece etkili olduğunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın nicel boyutunda Fatih ilçesinde geçici, güvencesiz ve güvenceli çalışan 154 bireye anket uygulanmış olup, araştırmanın nitel boyutunda yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak 9 işçi ve 4 işveren ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Elde edilen nicel veriler SPSS programıyla analiz edilmiş olup betimsel ve regresyon analizlerine yer verilmiştir. Nitel veriler içerik analizi yöntemiyle, elde edilen temalar kapsamında karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda prekaryal çalışma biçiminin göçmen karşıtlığı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak Fatih ilçesindeki yaşanan olumsuz değişim ve kayıtdışı çalışmanın engellenmesine yönelik güvenli ve güvencesiz istihdam edilen bireylerin benzer tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Prekarya, güvencesizlik, prekaryal emek, göçmen karşıtlığı, Suriyeli göçmenler, metropolde yaşam

*Çalışma, yazarın Yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır. This study was adapted from the author’s Master thesis.

¹**Sorumlu Yazar/Corresponding Author:** Tuğba Koçak, tugba.kocak@istanbulticaret.edu.tr, Orcid: 0000-0002-9333-8507

Gönderim Tarihi/Received:01.06.2022

Kabul Tarihi/Accepted:21.07.2022

Yayınlanma Tarihi/Published:31.12.2022

The Effect of Precariat Phenomenon on the Anti-Immigration Attitudes in Metropolitan City: The Example of Fatih District

Extended Summary

Migration is both a phenomenon as old as human history and an ongoing global problem. In the 11th year of the Migration Wave which took place in 2011 with the civil war in Syria, the number of Syrian refugees living in Turkey has approached 4 million. Fatih district, in Istanbul, maintains its feature of being the second district where Syrians live the most in Turkey. Within the tourist-intensive circulation and cosmopolitan structure of the Fatih district, Syrians have got a foothold for themselves and are clustered in certain places. Syrians, who are included in the workforce from the bottom of the labor pyramid, constitute an essential component of informal employment. Therefore, Syrians are in a position of "inexpensive labor force" due to their informal participation in the labor market, which is the reason for them being preferred by employers. The spread of flexible employment, increased competition in metropolitan cities, and cost of living push individuals with precarious employment to blame immigrants, who are in a secondary position in society. While Syrians are part of the precariat phenomenon by working in precarious and bad conditions, they are also blamed and presented as a threat by the locals because of being preferred in the job market by employers. This research aims to examine the attitudes of individuals in the precarious work toward Syrians and to determine how effective precarious labor is in anti-immigrant opposition.

This study, which aims to measure the effect of precarious labor in the labor market on anti-immigration attitudes and to reveal how effective it is on the attitude towards immigrants, was carried out using quantitative and qualitative methods. While designing the quantitative dimension of the research, a non-random sampling method was used and a questionnaire was administered to 154 people. The criterion determined in reaching qualitative and quantitative data in the field part of the research were as follows; The validity that the participants in the sample reside in the Fatih district and work in temporary and precarious jobs. To make a comparative analysis of quantitative data, full-time workers and individuals with work assurance were included in the sample. The purposive sampling method was used in the selection of the sample in the qualitative phase.

Interviews were conducted with 9 workers and 4 employers using a semi-structured interview form. Due to the shortage of female employees and business owners, male participants constitute the majority. Before preparing the questionnaire and interview form, a literature review was conducted. The expert evaluation was conducted for the content validity of the questionnaire. Opinions were received from 5 experts for the content validity of the questionnaire and the interview form. Descriptive and regression analyzes of quantitative data were performed using the SPSS program. Qualitative data were analyzed using thematic analysis.

The majority, 44.2% (68) of the participants think that the most important reason for temporary-not secured work is "desperation". 53.9% of the participants are not members of a union. When the participants, who are members of the union or not, are examined, 28.6% (44) of the participants do not trust the union. Precarious labor has a low rate of membership and trust in unions. Regarding the change in the Fatih district, 26.6% of the participants classified it as "very negative". 84.5% of the respondents stated that they are against the Syrians being granted Turkish citizenship. The rate of those who agree with the idea that Turkish citizenship should be obtained is 7.7%. Precarious labor is against the immigrants obtaining citizenship. Syrians partnering with the labor of local workers, Syrians taking away their jobs from Turkish citizens because they work cheaper, I do not want to be neighbors with Syrians, thinking that Fatih district has become Arabized, thinking that Fatih district has become unsafe" was found to have a significant

effect. However, the way of working has a significant effect on the propositions of "I don't want to be neighbors with Syrians, I feel uncomfortable when Arabic is spoken in my neighborhood and other public places, Syrians complicate living conditions in Istanbul". Precarious workers think that the clustering of Syrians in the Fatih district causes spatial alienation. Nonetheless, not secured workers think that the identity of the Fatih district has changed and it has become Arabized. Precarious workers complain about the presence of Syrians in public areas and approve of anger and violence against Syrians. However, employers stated that they are against violence. Both workers and employers think that Syrians have made a negative change in the Fatih district. Workers believe that the clustering of Syrians in Fatih and the ties they form will pose a threat for future harmony in the neighborhood.

Eventually, Syrians are cited by these not secured workers as the cause of local youth unemployment and delinquency. It is seen that the unregistered and cheaper work of Syrians in the labor market creates a disadvantage for precarious workers. Both workers and employers stated that they do not approve of the unregistered work of immigrants. Workers and employers have similar thoughts on the fact that Syrians take part in the labor of local workers. Nevertheless, unlike workers, employers think that employers in the labor market employ immigrants with the desire to make a profit and that the state is inadequate at the point of control. Both precarious workers and employers stated that informal work cannot be prevented.

As a result of the research, the precarious labor had a significant effect on anti-immigrant sentiments. However, there was no significant difference between the securely and insecurely employed people regarding the change in the Fatih district. Locals, on the other hand, think that Fatih has changed negatively with the arrival of immigrants. In addition, the fact that Syrians cause changes in the real estate market in Istanbul due to their crowded families affects the attitudes of the locals. In Turkey, one out of every three people works informally and one out of every four young people is unemployed. Individuals continue to work informally to maintain their essential activities, hence, staying in insecurity for a longer period. In the interviews conducted with employers, no anger or hatred reaction against Syrians was experienced. Moreover, considering that one million Syrian children will start working in the next ten years, will cause the labor market employees, who are in a secure position, to lose their positions, in the future. These two groups, which are included in the precarious classification, may go beyond the rivalry and create new conflicts in the future. The discrimination, anger, hatred, and violence they see not only from the locals but also the society may lead turn refugees into a marginal group.

Keywords: Precariat, insecurity, precariatization in the labor market, anti-immigration, Syrian immigrants, life in the metropolis

Giriş

Küreselleşme olgusu tüm dünyada geleneksel anlamda kabul edilen sınıf yapısını dağıtmış ve emek piyasasını parçalı bir yapıya dönüştürmüştür (Standing, 2014, s. 33-35). Küreselleşmenin olumsuz etkilerinden biri vasıflı ve yetenekli insanların “ucuz iş gücü” olarak değerlendirilmesidir (Çağlayan, 2006, s. 78). Küreselleşmeyle birlikte neoliberal ekonomi politikalarının güç kazandığı bu dönemde esnek çalışmanın yaygınlaşması, sendikaların güç kaybetmesi, beraberinde sosyal hakların zayıflaması ve emek piyasasında yer alan bireylere dezavantaj oluşturan durumların meydana gelmesi küreselleşmenin tartışılmasına sebep olmuştur. Uluslararası rekabetin yükselmesi ve işgücü piyasasının bağımlı olması işgücündeki arzı dönüştürerek ücretlendirme ve çalışma biçimlerini olumsuz yönde etkilemiştir (Gündoğan, 2007, s.19-22). Küreselleşme klasik anlamdaki sınıf yapısını dağıtmıştır. 1990’lı yıllardan itibaren “enformel” çalışma biçimi tüm dünyada yaygınlaşmaya başlamıştır. Emek piyasasında emeğin karşılığı “ücretli ve maaşlı” olarak ayrılmaktadır. Ücretliler yaptığı işin karşılığında bir ücret alırken maaşlılar hem verdikleri hizmete yönelik hem de geleceğe yönelik bir güvence sağlarlar (Standing, 2014, s. 23). Güvencesiz çalışmanın tanımı 1985 yılına dayanmaktadır. Neoliberal politikaların uygulamasına yönelik etkiler hissedildiği 1985 yılında çalışma biçimi de değişmeye başlamıştır. OECD ve ILO’nun” güvencesiz istihdam (precarious employment) ve güvencesiz çalışma (precarious work) kavramlarını ele almasıyla birlikte çalışmalar yapılmış ve literatürde tartışılmıştır (Savul, 2008, s. 126-127).

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Prekarya Kavramı

Harvey küresel kentlerde fabrikaların eksildiğini ve klasik anlamdaki “işçi statüsünün” kayb olduğunu belirtmektedir. Kent yaşamının içinde üretim genellikle güvencesiz ve ucuz emek tarafından karşılanmaktadır. Geleceği belirsiz olan güvencesiz “prekarya” proleteryanın yerine geçmektedir (Harvey, 2013, s.34). Prekarya tanımlanmış bir sınıf değildir. Standing prekaryanın “henüz biçimlenme sürecinde olan bir sınıf” olduğunu belirtmektedir (Standing, 2014, s. 83). Prekarya “precerious” ve proletarya kavramlarının birleşimiyle oluşturulmuş bir kavramdır. Fransız sosyolojisinde “précarité” kavramı yoksullukla bağdaştırılan bir kavram olarak literatüre geçmiştir. 1970’li yılların sonuna kadar istihdamda güvencesizlik yoktur (Barbier, 2004, s. 5). 1998 yılında Pierre Bourdieu “précarité’nin her yerde” olduğunu vurgulamıştır. Böylelikle prekaryal çalışma biçimi, iş dünyasındaki belirsizliğe işaret eden bir kavram olmuştur. 2000’li yılların başlangıcında Avrupa’da güvencesiz çalışma hayatına karşı düzenlenen mücadelenin sonunda ortaya çıkmıştır (Oğuz, 2012, s. 234). Bourdieu (1998), Foucault, Habermas, Hardt ve Negri (2000) güvencesizliği ele alan entelektüellerdendir (Standing, 2014, s. 13).

Sosyolojik kuramcılarının analizlerinde “güvencesizlik” kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Giddens (1991) “ontolojik güvencesizlik” kavramı, Beck (1992, 2000) “risk toplumu” kavramı ve Bauman (2000) “akışkan modernite” kavramı ile modern yaşamdaki güvencesizliği açıklamışlardır (Kalleberg & Vallas, 2018, s. 3). Ancak prekarya kavramının gelişmesine katkı sağlayan Guy Standing olmuştur.

Önemli toplumsal dönüşümler çoğunlukla “sınıf temelli” olmuş ve dezavantajlı gruplar, dönemin koşullarında kendilerini istismar eden ve haksız çıkar sağlayan gruplarla mücadele etmiştir. Mücadele genellikle üretim sisteminin ana kaynaklarının kontrolü ve kullanımı üzerine gerçekleşmekteydi. Ancak Standing’e göre prekaryanın parçalı yapısı ve farklı toplumsal grupları içine alan yapısından dolayı mücadele edilecek sistemin kaynaklarına dair bir fikri yoktur (Standing, 2014, s. 13).

Prekaryal Emek

Alex Foti’ye göre güvencesizlik evreni şöyledir; (i) göçmenler, (ii) işsizler, (iii) çalışma ücreti kazananlar, (iv) stajyerler, (v) işten çıkarılanlar, (vi) sözleşmeli çalışanlar, (vii) serbest çalışanlar, (viii) geçici personeller, (ix) kısa süreli yarı zamanlı çalışanlar, (x) uzun süreli geçici tam zamanlı çalışanlar (Foti, 2017, s. 35). Çalışan bireylerin “güvencesiz” olması prekaryanın önemli göstergelerinden biridir. Prekaryanın kapsamı incelendiğinde; elde edilen kazancın diğer gruplardan farklı olması ve bir güvence sağlamamasıdır. Prekaryaya dahil olan bireyler yalnızca kazancının düzeyi değil gündelik yaşamın içinde sosyal çevrelerinden destek görmemektedir. Bununla birlikte herhangi bir şirket ya da devlet eliyle gelirini destekleyecek bir kaynağa sahip değildir. Prekaryal emeğe dahil olan bireylerde çalışma hayatına dayalı bir “kimlik” yoktur. Düzenli kuralları olan bir mesleki topluluğa üye olmadıkları gibi bir meslek grubunun dayanışmasından da yoksundurlar. Bu nedenle prekarya iş üzerine inşa edilmiş olan emek topluluğuna kendini ait hissetmez. Yeterli beceri ve mesleki yetkinliğe sahip olsalar da mesleki bir künyeleri yoktur. Prekaryanın diğer önemli göstergesi de anksiyete ve kaygı içinde yaşamaktır (Standing, 2014, s. 27-29).

Güvencesiz çalışan bireylerin hem gelirleri hem de çalışma saatleri belirsiz ve öngörülemezdir. Standart çalışma saatlerinden fazla çalışma ve ertesi gün işsiz kalma gibi durumlarla karşılaşmaktadırlar. Bununla birlikte önemli bir bölümü yirmi ve otuz yaş aralığındaki farklı etnik kökene mensup bireylerden oluşmaktadır. “Koşullu istihdamda” yer alan y ve z kuşağı güvencesiz kuşağı oluşturmaktadır. Güvencesiz istihdam edilen bireyler siyasette temsil edilmedikleri gibi, hayatta kalmak ve yaşama tutunmak için verdikleri mücadele, bireyleri stresli bir hayata sürüklemekte ve bu stres ev yaşamlarına da yansımaktadır (Foti, 2017, s. 9-11). Prekaryaya mensup bireyler çalıştıkları işlerde derinleşmedikleri ve uzun süreli çalışmadıkları için uzmanlık kazanamazlar. Yaptıkları işte yükselememeleri, güvencesiz bireylerin “sosyal hareketlilik” yaşama ihtimalini azaltmaktadır (Standing, 2014, s. 47). Türkiye neoliberalizmin ikinci dalgası olarak kabul edilen 2000’li yıllar itibariyle, Türkiye’de güvencesiz çalışma biçimi yaygınlaşmaya başlamıştır. 2003 yılında 4857 sayılı iş yasasının kabul edilmesiyle birlikte özel sektörde kısmi, geçici, sözleşmeli çalışma biçimi hukuken tanımlanmış ve güvencesiz çalışmanın yaygınlaşması amaçlanmıştır (Oğuz, 2012, s. 229-230). Kayıtdışı ekonomi, belgesiz bir biçimde alım-satım kazancı elde etme ve işçi çalıştırmak gibi gerçekleşen ekonomik faaliyetlerin devletten veya ilgili kurumdan gizlenerek ekonomik verilerin dışına taşınmasıdır (Altuğ, 1999, s. 2). 1995 yılında istihdam edilen nüfusun %46,9’u kayıtdışı istihdam edilirken bunların %70,1’i tarım, %29,9’u ise tarım dışı alanlarda olmaktadır. 2006 yılına gelindiğinde istihdam edilen nüfusun kayıtdışı çalışanlara oranı %50,5’e ulaşmıştır. Ancak tarımdaki oran %52’ye düşmüştür (Mütevellioglu & Işık, 2009, s. 184).

Kırsaldan kente devam eden göç, tarım oranlarındaki azalmada önemli bir etkiye sahiptir. 2020 yılında Türkiye’de 15-64 yaş arasındaki bireylerin işgücüne katılımı %56,4 istihdam oranı %48,8, işsizlik oranı ise 13,5 olmuştur. Bununla birlikte 15 yaş ve üzeri kayıtdışı çalışanların oranı %20,6’dır. 2020 yılı istihdam verilerinde Türkiye’de her üç kişiden birinin kayıtdışı istihdam edildiği görülmektedir (TUİK, 2021). Kayıtdışı çalışmak, uzun süreli kayıtdışı çalışmayı yaygınlaştırmakla birlikte, kente gelenlerin yetenek ve becerilerini kullanmada hatta mesleki alanda ilerlemelerini engellemektedir. Düşük ücretle, geçici ve vasıfsız işlerde çalışmak bireylerin özgüvenini olumsuz etkilemekte, toplumsal anlamda dışlanmasına ve yoksullaşmasına neden olmaktadır (Mütevellioglu & Işık, 2009, s. 181). İstanbul Planlama Ajansı (2021) 2020’de başlayan küresel salgınla birlikte geçici güvencesiz şartlarda eşit olmayan ücretlendirmeye kayıtdışı çalışan ve sosyal güvenceden mahrum olan bireylerin sayısında artış olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte geçici güvencesiz çalışanların %94,6’sının bir sendikaya üye olmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Türkiye’de kayıt dışı istihdamın temel bir istihdam alanına doğru geçtiği gözlenmektedir. Kayıtdışı istihdamın geçici olmak yerine kalıcı kayıtdışı bir istihdam biçimine dönüşmektedir. Küresel ekonomiye uyum sağlamaya çalışan ülkeler, çalışanlara kayıtdışı istihdam alanı temin etmektedir (Lordoğlu, 2005, s. 58).

Göçmenlerin Emek Piyasasına Etkisi

Standing’e vergi temelli ve ortalama gelire sahip olanları kapsayan “gelir vergisine” dayalı bir vergi sistemi içinde toplumun yabancıları olanlara ve göçmenlere yönelik düşmanlık artmaktadır. Vergiye tabi olanların, vergiden muaf olan göçmenler için hissettikleri ırkı esas alan bir ön yargı olmaktan daha fazlasıdır. Bu nedenle toplumda göçmenlere yönelik gerilim artmaktadır (Standing, 2014, s. 193). Mülteci ve sığınmacıların karşı karşıya olduğu, normalin üzerinde olan yabancılara güvensizliğin ve öfkenin bir nedeni de prekaryaya seslenen; sahip olduklarını ve toplum içindeki konumunu korumaya çalışan ya da bu konumu hiç elde edememiş insanlardır (Bauman, 2016, s. 19).

İşgücü piyasasının bölünmesi gelişmiş ülkelerde yaşandığı bilinmektedir. Göçün küreselleşmesiyle birlikte göçmen ile vatandaşlar arasındaki fark açılmıştır (Castles & Miller, 2008, s. 265). Göçmenler işgücü piyasasında “arz fazlasını” ifade etmektedir. Göçmenler emek piyasasındaki yerlilerin tamamının olmasa da bir kısmının yerlerine geçmektedir (Ceritoğlu, vd., 2015, s. 2). Göçmenler gittikleri ülkede başta dil olmak üzere karşılaştıkları engellerden ötürü beden gücü gerektiren ve statüsü yerliler tarafından talep edilmeyen işlerde düşük ücretlerle çalışırlar. Bununla birlikte göçmenler genellikle yarı zamanlı, kısa süreli ve güvencesiz işlerde çalışmaktadır. Standing’e göre bu durum rastlantısal değil oluşturulmuş sistematik bir düzendir (Standing, 2014, s. 192). Suriyeli sığınmacılara diğer göçmen gruplardan farklı olarak “Geçici Koruma” statüsü verilmiştir. Bu statü göçmenlere bazı temel hakları sağlasa da konumları itibariyle “geçici” olmaları sığınmacıları belirsiz bir hayata sürüklemektedir (Rittersberger-Tılıç & Bal, 2019, s. 28). Yabancılar hayatta kalmak ve yaşamsal faaliyetlerine devam edebilmek için güvencesiz ve kayıtdışı olarak emek piyasasına katılmakta ve kötü koşulların içinde çalışma hayatına devam etmektedirler. Suriyeliler

“tekstil, gıda, inşaat” gibi meslek alanlarında nitelik ve yeteneğe dayanmayan “ucuz iş gücünün” olduğu sektörlerde istihdam edilmektedir (Doğan vd., 2021, s. 57).

Emek piyasasının tabanından işgücüne dahil olan Suriyeliler kayıtdışı çalışmanın önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. Yerel toplumun çoğalan kaygıları ve yabancılaşma duygusu toplumun ötekisini oluşturan göçmenleri suçlamaya itmektedir. Ülkelerindeki iç savaş bittiğinde geri döneceği düşünülen Suriyelilerin plansız bir biçimde Türkiye’ye yerleşmesi ve kayıtdışı olarak emek piyasasına eklenmeleri yerlilerin öfkesini artırmaktadır. Refahtan pay alamayan ve güvenceli bir işte çalışmayan yerel toplum göçmenleri işlerini elinden almakla suçlamaktadır.

Gündelik yaşamın içinde birbiriyle etkileşim halinde olan insanlar yabancıların varlığıyla kaygı duymaya eğilimlidir. Kitlesele olarak göç eden yabancılar yalnızca varlığıyla yerlilerin değerlerine zarar verebilir. Sokakta, caddede ya da işyerinde bu bir arada olma hali ve birbirini tanıyan, bilen insanların davranışları “bilinmezlikten ötürü” yabancıya verilecek tepkiler kısıtlıdır. Bu nedenle yabancıların varlığı “korku ve endişeye” sebep olmaktadır (Bauman, 2016, s. 14). Suriyelilerin “geçici” olarak algılanması göçmen bireylerin entegrasyonunu zorlaştırmaktadır. İç savaştan kaçarak Türkiye’ye sığınan ve “yardıma muhtaç” olarak algılanan Suriyeliler zaman içinde toplum tarafından “öcü mülteciler (boogie refugees) ve ekonomik mülteciler” olarak değerlendirilmiş ve yerliler tarafından “tehdit” olarak algılanmaya başlanmıştır (Rittersberger -Tılıç & Bal, 2019, s. 28-30). “Tehdit” algısı çoğaldıkça Suriyeli sığınmacılara yönelik tepki derecesi de artmakta ve toplumda tehdit olarak görülme ihtimalleri yükselmektedir (Doğan vd., 2021, s. 61). Irkçılık bireyin “rengi ve etnik kökenine” ilişkin toplumda temel hak ve hürriyetlerden yararlanmasına engel olmak ya da sınırlamak maksadıysa ayrımcılık yapmak ve dışlamak olarak tanımlanabilir. Yabancı düşmanlığı (xenophobia) “dışarıdan gelmesi ve yabancı olması nedeniyle” bireyin yaşadığı yerde, kabul görmemesi, reddedilmesi ve dışlanması olarak tanımlanabilir. Yabancı düşmanlığı ve ırkçılık arasında anlamlı bir bağ vardır (IOM, 2013, s. 42-97). Yabancı düşmanlığı, yabancı olarak tanımlanan gruba “yabancı” olması gerekçesiyle gösterilen farklı davranış biçimiyken; ırkçılık, yabancıların dış görünümündeki farklılıklara yönelik ayrımcı bir davranış biçimidir. Irkçılık, yabancı düşmanlığının en ileri boyutu olarak ifade edilebilir (Özmete, Yıldırım & Duru, 2018, s. 193). Göçmenler gittikleri ülkede ekonomik ve sosyal güvencesizlikle karşı karşıya kalmaktadır. Tüm dünyada göçmenlerin ve mültecilerin sınır dışı edilmemelerine yönelik duyarlılık gittikçe zayıflamaktadır. Pek çok ülkenin vatandaşları göçmenlere yönelik denetimlerin artırılmasını onaylamakta ve göçmenlere yönelik düşmanca bir davranış sergilemektedir (Standing, 2014, s. 160). Mevcut mevzuat yabancı bireylerin çalışma hayatına yönelik sorunları çözmekte yetersizdir (Koç vd., 2016, s. 88).

Göçmenlerin gittikleri ülkede ayrımcılığa maruz kaldığı, vatandaşlık aldıklarında dahi yerliler tarafından dışlandıkları bilinmektedir. Ancak Türkiye’de yabancı düşmanlığının artması çok hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. Yabancı düşmanlığı ekonomik temelli endişeler nedeniyle artmaktadır. Sığınmacı statüsünde olan Suriyelilerin çoğalan nüfusları, Türkiye’nin göçmenlere yönelik kalıcı bir iç politika üretmemesi yerel toplumun tehdit algısını çoğaltmakta ve göçmen karşıtlığının derecesini artırmaktadır.

Suriyeli sığınmacılar emek piyasasındaki bölünmeden sorumlu tutulmaktadır. Konumu itibariyle prekaryaya dâhil olan göçmenler hem geçici güvencesiz şartlarda çalışmakta hem de yerliler tarafından işlerinin alınmasıyla suçlanmaktadır.

Yapılan çalışmalar Türkiye’de yabancı düşmanlığının arttığını göstermektedir. Yabancılara yönelik “kaygı ve korku” derecesi de yüksektir (Özmete, Yıldırım & Duru, 2018, s. 205). Yabancılara yönelik korku psikolojik temelli olarak değerlendirilse de yabancı düşmanlığına dönüştüğünde farklı politikaların üretilmesi gerekmektedir (Abadan-Unat, 2002, s. 260). Yabancı düşmanlığıyla karşı karşıya olan yabancılar kendi etnik kökenleriyle olan bağlarını güçlendirecek ve içinde oldukları topluma entegrasyonları zorlaşacaktır (Güngör, 2017, s. 212). Emek piyasasının bölünmesi göç edenleri içine alacak bir biçimde bazı grupların marjinalleşmesine neden olmaktadır. Bu bölünme hem kurumsal hem de davranışsal ırkçılığa neden olur. Yasal bir statüyle “misafir işçi” alan ve bu işçilerin haklarını kısıtlayarak ayrımcılık yapan ülkelerde uygulanmaktadır. Pek çok yabancı mevcut statüsü nedeniyle “kırılgandır”. Kazandığı ücret ve çalışma koşullarının kötüye gideceği endişesiyle yerli işçiler yabancı işçilere karşı öfke duyacaktır. Bu öfke toplumsal nedenlerden dolayı yabancı işçilere hissedilen öfkeyle bir araya geldiğinde tehlikeli bir biçimde ırkçılıkla sonuçlanabilir (Castles & Miller, 2008, s. 265-277).

İstanbul’daki Suriyeli Nüfus

Grafik 1.

Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Türkiye’de kayıtlı olan Suriyeli sayısı 2022 Mayıs ayı itibariyle 3.763.211’tür. İstanbul Türkiye’de en çok Suriyelinin (543.364) yaşadığı şehirdir. Farklı illerde ikamet etmekte olan Suriyeli nüfusunun en yüksek olduğu il İstanbul olmuştur. Metropol kent olan İstanbul’un il nüfusunun (16.384.264), kayıtlı Suriyeli nüfusuna (543.364) oranı yüzde 3,32’dir (GİGM, 2022). İstanbul’da yaşayan Suriyeli nüfusu bir şehrin ortalama nüfusundan daha fazladır (Çoban, 2018, s. 203).

2021 yılının sonunda kayıtlı 3.734.874 Suriyeli sığınmacıların cinsiyet dağılımı 2.008.959’u erkek, 1.725.915’i kadındır. Suriyelilerin yaş dağılımı incelendiğinde sığınmacıların toplam nüfusunun %12,29’u

0-4 yaş (510.775), %14.23'ü 5-9 yaş (570.876) aralığındaki bireyler olduğu görülmektedir. On yılı aşkın bir süredir Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacıların bu süreç içerisinde 1 milyondan fazla bebek dünyaya gelmiştir (GİGM, 2021). Türkiye farklı dönemlerde göç hareketliliğinin yaşandığı bir göç ülkesidir. Kalıcı, uygulanabilir bir göç politikası olmadığı gerçeği, ülkenin göç tarihinden görülebilmektedir (Aslantürk & Tunç, 2018, s. 19). Günümüzde İstanbul'un toplumsal yapısı değerlendirildiğinde bir göçmen kenti olduğu söylenebilir. 2000 yılında İstanbul'da yaşayan bireylerin yüzde 63'ü "İstanbul'da doğmadığını" belirtmiştir (Biehl, 2012, s. 86-87).

İstanbul Türkiye'nin hem en büyük hem de en varlıklı şehridir. Ancak son yıllarda daha fazla sayıda göç almaya başlamış, geçici süre bulunan turistlerin yanında çalışmak, yaşama tutunmak isteyen düzenli-düzensiz göçmenlerin geldiği bir şehre dönüşmüştür. Bununla birlikte Avrupa göç etmek isteyen göçmenler için transit geçiş noktası haline gelmiştir. Göçmenleri Türkiye'ye çeken yüzde 50 oranında genişleyen kayıt dışı ekonomidir. Devletin emek piyasasına denetim kontrol etmede yetersiz elverişsiz olması İstanbul gibi bir metropolde görülmektedir. Bilhassa ev içi hizmet, eğlence, turizm gibi emek yoğun sektörlerde kayıt dışı çalışmayı denetimleri uygulamak ve kontrol etmek oldukça güçtür. İstanbul'un sahip olduğu sosyal yapıda göçmenleri şehre çekmektedir (Biehl, 2012, s. 77-82).

Şehir içerdiği olanaklarla bireylerin kendine özgü yeteneklerini geliştirme imkânı bulabildiği mekânlardır. Şehir bireylere yeteneklerini gösterebilmek için bir pazar sunar. Bireyler bu sayede rekabet edebilir ve en başarılı olduğunu düşündüğü alanlarda seçim yapabilir (Park, 2016, s. 49). Metropol ise siyasi, sosyal, kültürel yapılarla aynı anda dönüşümü meydana getirmektedir (Öncü & Weyland, 2016, s. 11). İstanbul'un kent kimliği 1980'lerden buyana neoliberalizmin etkisiyle dönüşen eşitsizliklerin arttığı, yoksulluğun yaygınlaştığı ve sosyal hizmetlere düşük gelir gruplarının erişemediği ve metropolün en belirgin özelliklerinde olan "dışarı yayılan" bir mekândır (Kurt, 2012, s. 86). Sosyal ve kültürel yapıya hâkimiyetiyle birlikte kent aynı zamanda yoğun ekonomik faaliyetlerin merkezi konumundadır. Ekonomik alanda yaşanan gelişmeler siyasi, toplumsal ve kültürel alanı etkilemiştir. Modern kapitalizmle birlikte ortaya çıkan araçlar yaşamı tümüyle değiştirmiştir ve bu değişim sosyo-kültürel yapıya da yansımıştır (Harvey, 1999; akt. Kurt, 2012, s. 85).

Kentin iktidar dinamikleriyle form kazanan kültürel aidiyetler gündelik hayatta "biz ve ötekiler" arasında mesafelerle korunmakta ve devamlılık kazanmaktadır. Çağdaş metropollerde "melez kültürler" yayıldıkça sınıf, etnik köken, din, gibi toplumsal ve kültürel aidiyetler arasında mesafeleri tanımlayan farklılıkların muhafaza edilmesi daha belirgin bir iktidar mücadelesine dönüşmektedir. Metropolün yapısı sosyal, kültürel, politik gibi farklı alanlardaki sınır mücadelesi aracılığıyla biçimlenmektedir. (Öncü & Weyland, 2016). Küreselleşmeyle birlikte İstanbul sosyal ve mekânsal olarak bölünmelerle birlikte gelen olumsuzlukların gerçekleştiği bir mekân olarak değerlendirilmektedir (Yaylı, 2012, s. 350).

Aralık 2021 itibariyle (15-59 yaş) aralığında olan Suriyeli erkek sayısı 1.117.852'dir (GİGM, 2022). Suriyeli sığınmacılar planlı bir şekilde emek piyasasına kazandırıldığında ekonomiye fayda sağlayabilir. Ancak bu gerçekleşmediği takdirde toplumda yeni sorunlara yol açacaktır (Duruel, 2017, s. 209). Suriyeli

sığınmacıların Türkiye ekonomisine katılmaları iş piyasasında yerliler ile göçmenler arasındaki rekabeti artıracığı öngörülmektedir (Doğan vd., 2021, s. 57). Bununla birlikte yakın bir gelecekte güvencesiz istihdamın içinde yer alan bireylerde özellikle genç nüfusta depresyon ve sosyal dışlanma gibi yeni problemler görülmesi öngörülmektedir (Foti, 2017, s. 11).

Emek piyasasında yer alan bireylerin temel sosyal haklarının işveren açısından maliyet oluşturması geçici güvencesiz çalışma biçiminin hızla yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Hali hazırda bekleyen ve sosyal hakların getirdiği yükümlülükleri taşımayan “yedek göçmen emeği” işverenler tarafından avantajlı bir tercih olmakla birlikte ilerleyen yıllarda artan göçmen nüfusuyla istihdam sürekliliği olan, geliri ve geleceği güvenceli olan bireylerin konumunu tehdit edeceği düşünülmektedir. Bu nedenle konumunu muhafaza eden ve güvenli istihdamın içinde olan bireylerin “kaygı ve tehdit algısı” nedeniyle göçmenlere yönelik tutumunun olumsuz yönde değişeceği düşünülmektedir. Çalışmanın literatüre katkısı çok yönlü olmuştur. İlk olarak dağınık bir yapıda prekaryal emeğin çalışma hayatında bireylerde bıraktığı izlere odaklanmıştır. İkinci olarak prekaryal emeğin göçmenlere yönelik tutumunu incelemiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma yöntemi, örneklem ve çalışma grubu ve veri toplama analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Araştırma deseni

Emek piyasasındaki prekaryal emeğin göçmen karşılığına etkisini ölçmeyi amaçlayan bu çalışma nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılarak yürütülmüştür. Çalışmanın nicel boyutunda araştırma yöntemlerinden anket, nitel boyutunda ise görüşme yöntemi kullanılmıştır. Çoklu yöntem kullanımı araştırmayı farklı bir bakış açısından inceleyerek, daha güçlü verilere ulaşma imkânı sağlamaktadır (Böke, 2009, s. 413).

Çalışma Grubu

Araştırmanın nicel boyutu tasarlanırken tesadüfi olmayan örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tesadüfi olmayan örnekleme yönteminde araştırma evreninin içinden katılımcıların seçilmesi bilinmeyen bir ihtimale dayanmaktadır. Katılımcının evrenin içinden seçilme ihtimali evrenin temsil etme kabiliyetine ilişkin olarak mutlak, güvenilir bir bilgi sunmamaktadır. Bu nedenle evrenin içindeki bireylere ulaşılma imkânı ya da evrenin içindeki bireylerin yer aldığı bir listeyi oluşturma olanağı bulunmamaktadır. Araştırma evreninin büyük olması ve evrenin içindeki bireylerin belirli kriterleri taşımaları halinde olasılıklı olmayan örneklem yöntemi uygulanması elverişli olmaktadır (Böke, 2009, s. 122). Araştırmanın nicel boyutunda 154 kişiye anket uygulaması yapılmıştır. Araştırmanın saha kısmında nitel ve nicel verilere ulaşmada belirlenen kriter; örneklemin içinde yer alan katılımcıların Fatih ilçesinde ikamet etmesi ile geçici ve güvencesiz bir işte çalışıyor olmasıdır. Nicel verilerde karşılaştırmalı analizin yapılabilmesi için tam zamanlı ve güvenceli çalışan bireylerde örneklemin içine dâhil edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda örneklemin seçilmesinde amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı ya da yargıya dayanan örnekleme yönteminde

araştırmaya katılacak kişiler evrenin içinden belirli kriterlere sahip olduğu için seçilmektedir (Böke, 2009, s. 125).

Görüşme yapılan yerlerde kadın işçi ve işyeri sahiplerinin olmaması sebebiyle cinsiyet dağılımında erkek katılımcılar çoğunluğu oluşturmaktadır. Nitel verilerin analizinde katılımcıların verdiği yanıtlar, K1, İ1 şeklinde kısaltılmıştır. İşçi katılımcıların sorulara verdiği yanıtlar “K” harfi, işveren katılımcıların yanıtları ise “İ” harfiyle kodlanmıştır. Belirtilen kodlarla gösterilen rakamlar, araştırma sürecinde yapılan görüşmelerin sıralamasını ifade etmektedir.

Tablo 1.

Görüşmeye Katılanlar İşçilere İlişkin Demografik Bilgiler

İsim	Kod	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Fatih'te Oturma Süresi	Çalışma Süresi (Yıl)	Gelir (TL)
G. İ	K1	Kadın	30	Bekâr	Üniversite	26	6	2600
H. G	K2	Erkek	51	Evli	Lise	51	32	3000
A.R. Ç	K3	Erkek	52	Bekâr	İlkokul	52	27	3000
M.E. U	K4	Erkek	28	Bekâr	Lise	28	7	2500
S. A	K5	Kadın	32	Bekâr	Üniversite	32	9	2800
M.S	K6	Erkek	59	Evli	Lise	24	25	2700
A. B	K7	Erkek	38	Evli	İlkokul	26	23	2000

Tablo 1’de ikisi kadın, beş erkek toplam yedi işçi katılımcı olduğu görülmektedir. Katılımcıların yalnızca ikisi üniversite mezunu olmakla birlikte; 5 kişi ilkokul, 1 kişi ortaokul, 5 kişi lise mezunudur. Katılımcılar en az 6 en çok 32 yıldır çalışma hayatında yer aldığını belirtmişlerdir. Kadın katılımcıların 2’si ücretli öğretmen ve 1’i hizmet sektöründe satış danışmanı olarak çalışmaktadır. İşçi olan erkek katılımcıların 4’ü gündelik işlerde çalışan işçi, 2’si gündelik ücretlendirmeye taksi şoförü olarak çalışmaktadır.

Tablo 2.

Görüşmeye Katılanlar İşverenlere İlişkin Demografik Bilgiler

İsim	Kod	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Fatih'te Oturma Süresi	Çalışma Süresi (Yıl)	Gelir (TL)
K. S	İ1	Erkek	46	Evli	İlkokul	25	27	4000
H. D	İ2	Erkek	50	Evli	İlkokul	36	30	6000
E. Ç	İ3	Erkek	39	Evli	Ortaokul	30	21	5000
E. E	İ4	Erkek	46	Evli	İlkokul	46	30	6000

Tablo 2’de görüldüğü üzere işveren katılımcıların tamamı erkektir. İşveren katılımcıların yalnızca biri ortaokul mezunu diğer üç katılımcı ilkokul mezunudur. Katılımcıların gelirleri en az 4000 en çok 6000 aralığındadır. İşveren katılımcıların biri kuaför, biri berber, biri terzi, biri lokanta sahibi olarak çalışmaktadır. Katılımcılar 21 ile 30 yıl aralığında çalışma hayatında olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın nicel boyutuna katılan bireylerin demografik bilgileri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Ankete Katılanların Demografik Bilgileri

Değişkenler	(f)	(%)
-------------	-----	-----

Cinsiyet	Kadın	43	27,9
	Erkek	111	72,1
Yaş Aralığı	18-24 yaş	60	39,0
	25-34 yaş	48	31,2
	35-49 yaş	32	20,8
	50-64 yaş	13	8,4
	65 yaş ve üzeri	1	0,6
Eğitim	Okuma Yazma Biliyor	6	3,9
	İlkokul Mezunu	31	20,1
	Ortaokul Mezunu	14	9,1
	Lise Mezunu	59	38,3
	Üniversite Mezunu	38	24,7
	Yüksek Lisans Mezunu	6	3,9
Son Bir Yıl İçindeki Çalışma Durumu	Çalışmıyorum- İş aramıyorum	6	3,9
	Geçici Tam Zamanlı Bir İşte Çalıştım-Çalışıyorum	32	20,8
	Geçici Yarı Zamanlı Bir İşte Çalıştım- Çalışıyorum	43	27,9
	Tam Zamanlı Bir İşte Çalıştım- Çalışıyorum	61	39,6
	Proje Bazlı Bir İşte Çalıştım- Çalışıyorum	1	0,6
	İşsizim- İş arıyorum	11	7,1
Sosyal Güvence Durumları	Sosyal Güvencem Yok	53	34,4
	SSK'ya bağlıyım	88	57,1
	İşsizlik Sigortası	4	2,6
	Emekli – BAĞ-KUR	7	4,5
Çalışma Şekilleri	İşsiz	5	3,2
	Tam Zamanlı	80	51,9
	Yarı Zamanlı	38	24,7
	Günlük	21	13,6
	Dönemsel	8	5,2
	Proje Bazlı	2	1,3
Ücretlendirme Şekilleri	Parça Başı	5	3,2
	Saatlik	13	8,4
	Günlük	40	26,0
	Haftalık	18	11,7
	Aylık	77	50,0
Fatih İlçesinde Oturma Süresi	Bir Yıldan Az	14	9,0
	1-3 yıl	12	7,8
	4-6 Yıl	12	7,8
	7-9 Yıl	8	5,2
	10 Yıl ve Üzeri	107	69,5

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından tasarlanan anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Anket formunda katılımcılara 14 demografik soru, çalışma hayatına ilişkin 32 soru, metropol yaşamına ilişkin 27 soru, göçmenlere yönelik tutum üzerine 7'li likert önermelerden oluşan 28 soru sorulmuştur.

Tam yapılandırılmış görüşme formunda ise işçi ve işverenler katılımcılara 9 demografik soru, metropol yaşamına ilişkin 11 soru, çalışma hayatına ilişkin olarak 19 soru ve göçmenlere yönelik tutuma yönelik 9 soru sorulmuştur. Alan yazın taraması yapıldıktan sonra hazırlanan anket ve görüşme formu dördü akademisyen biri araştırmacı olmak üzere beş uzman görüşü alınarak düzenlenmiş ve son halini almıştır. Araştırmada kullanılacak anket ve mülakat kılavuzunda yer alan sorularla ilgili etik kurul onayı İstanbul Ticaret Üniversitesinden (Tarih: 9.2.2022, No: E-65836846-044-239357) alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma İstanbul ili Fatih ilçesinde Seyyid Ömer, Aksaray, Akşemsettin, Haseki Sultan, Kalenderhane, Kocamustafapaşa, Mollagürani, Silivrikapı mahallesinde geçici güvencesiz çalışmakta olan 9 kişi ve iş yeri sahibi olan 4 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Prekaryal çalışma biçimi her iş alanı içinde mevcut olduğu için bu çalışmanın sınırlılıkları doğrultusunda görüşülen kişiler amaçsal örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Anket ve yüz yüze görüşmelerden önce katılımcılara araştırmanın amacı ve kapsamı açık bir şekilde anlatılmıştır. Anket formunun kapsam geçerliliği için uzman değerlendirmesine başvurulmuştur. Anketin kapsam geçerliliği için 5 uzmanın görüşü alınarak son haline getirilmiştir. Anket formunun geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Görüşmelerde katılım gönüllülük esasına göre gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların izinleri alındıktan sonra görüşmelere ses kaydına alınmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmeler ortalama 38 dakika sürmüştür.

Kullanılan Analiz Yöntemi

Araştırmanın nicel veri analizlerinin gerçekleştirilmesinde “SPSS 26.0 paket programı” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş olup, frekans (f) ve yüzde değerler (%) ile gösterilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda görüşmelerde elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi elde edilen verileri sistematik bir şekilde düzenlenmesi ve çözümlenmesi yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 2005, s. 227). Görüşmelerde katılımcıların verdikleri yanıtlar, ses dosyasından yazıya dönüştürülmüştür. Yazıya dönüştürülen veriler, ses dosyası üç kere dinlenerek, titizlikle incelenmiş. Ses dosyaları dinlenerek elde edilen 82 sayfa görüşme verilerinin tamamı times new roman 12 punto ve 1,5 satır aralığında düzenlenerek son haline getirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara yer verilmiştir. İçerik geçerliliği, bir anketin yeterli miktarda ve ölçülmek istenen sorunsalı temsil edebilecek soruları kapsadığından şüphe etmemek ve emin olmak için uygulanmaktadır (Altunışık vd., 2017, s. 131). Suriyelilere yönelik tutuma ilişkin 39 ifadenin ölçeğin güvenilirlik analizinde Cronbach Alfa değeri 0,862 bulunmuştur. Alfa değeri $\alpha > 0,80$ olduğu için ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek olarak kabul edilmektedir. Faktörlerin toplam varyansın yüzde 50 ile 75’ini açıklayan bir analizin geçerli olduğu kabul edilir (Çakır, 2014). Faktör analizi sonucunda değişkenlerin 11 boyuttan oluştuğu ve toplam varyansın 67,361’nin bu alt boyutlar tarafından açıklandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Faktörler toplam varyansın yüzde 67’sini açıkladığı için analiz geçerli olarak kabul edilir.

Katılımcıların iş piyasasında çalışan bireyler olmaları sebebiyle, cinsiyet dağılımında farklılıklar olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunu 18-24 yaş arası bireyler oluşturmaktadır. Eğitim durumu incelendiğinde araştırmaya katılanların çoğunluğunu, yüzde 38,3 oranı ile *lise mezunlarının* oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların yüzde 69,5 (107) oranı ile çoğunluğunun uzun yıllar Fatih ilçesinde yaşadığı görülmektedir.

Katılımcıların yüzde 44,2'si (68) çoğunluğu geçici-güvencesiz çalışmanın en önemli sebebinin “çaresizlik” olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların 53,9 oranı ile çoğunluğunun sendikaya üye olmadığını belirtmiştir. Sendikaya üye olan ve olmayan katılımcılar incelendiğinde katılımcıların 28,6'sının (44) sendikaya güvenmediği görülmektedir. Bulgular İPA (2021) ile uyumludur. Katılımcılar Fatih ilçesinde yaşanan değişimi yüzde 26,6 ile (41) en yüksek oranda “Çok Olumsuz” olarak değerlendirdiği görülmektedir. “Sığınmacılar Türkiye vatandaşlığına alınmalıdır” ifadesine araştırmaya katılanların yüzde 84,5'i (katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum) yanıtını vermiştir. Türkiye vatandaşlığına alınmalıdır ise yüzde 7,7'dir. Bulgular Erdoğan'ın (2015) çalışmasıyla uyumludur.

Tablo 4.

Suriyelilere Yönelik Tutumda Çalışma Şekli Değişkeninin Etkisine İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Değişkenler	Çalışma Şekli							
	R	R-Kare	β değeri	Beta	t	p	F	p
Suriyelilerle Komşuluk Yapmak İstemiyorum	0,283 ^a	0,080	1,154	-0,283	6,874	0,000 ^{b*}	13,267	0,000 ^{**}
Mahalleimde ve diğer kamusal mekânlarda Arapça konuşulmasından rahatsızlık duyuyorum.	0,288 ^a	0,083	1,137	0,288	6,718	0,000 ^{b*}	13,795	0,000 ^{**}
Suriyeliler İstanbul'da yaşam şartlarını zorlaştırmaktadır	0,345 ^a	0,119	0,896	0,345	4,667	0,000 ^{b*}	20,587	0,000 ^{**}

Çalışma şekli değişkeninin yüzde 8,0'ının “Suriyelilerle Komşuluk Yapmak İstemiyorum” düşüncesine etki ettiği görülmektedir (R değeri=0,283, R-kare değeri=0,080). ANOVA tablosunda yer alan p değerinin 0,001'den küçük olduğu (f değeri=13,267; p değeri=0,000<0,001) görülmektedir. P değeri (p değeri=0,000) her iki değişkeninde anlamlı olduğu göstermektedir.

Çalışma şeklinin değişkeninin yüzde 8,3'ünün “Mahalleimde ve diğer kamusal mekânlarda Arapça konuşulmasından rahatsızlık duyuyorum” düşüncesine etki ettiği görülmektedir (R değeri 0,288, R-kare değeri =0,083). Çalışma şekli değişkeninin yüzde 11,3'nün “Suriyelilerin İstanbul'da yaşam şartlarını zorlaştırdığı” düşüncesine etki ettiği görülmektedir (R değeri=0,345, R-kare değeri=0,119).

Tablo 5.

Suriyelilere Yönelik Tutumda Ücretlendirme Şekli Değişkeninin Etkisine İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Değişkenler	Ücretlendirme Şekli							
	R	R-Kare	β değeri	Beta	t	p	F	p
Suriyelilerin topluma etkisini değerlendirme	0,313 ^a	0,098	2,243	0,313	11,095	0,000 ^{b*}	16,405	0,000 ^{**}

Suriyeliler yerli işçinin emeğine ortak oluyor.	0,353 ^a	0,125	0,293	0,353	-4,638	0,000 ^{b*}	21,508	0,000 ^{**}
Suriyeliler daha ucuza çalıştıkları için Türkiye vatandaşı olan işçilerin işini elinden almaktadır.	0,359 ^a	0,129	-0,302	0,359	-4,727	0,000 ^{b*}	22,343	0,000 ^{**}
Suriyelilerle Komşuluk Yapmak İstemiyorum.	0,308 ^a	0,095	-0,221	-0,308	-3,973	0,000 ^{b*}	15,784	0,000 ^{**}
Fatih İlçesinin Araplaştığını Düşünme	0,387 ^a	0,150	-0,312	-0,387	-5,162	0,000 ^{b*}	26,650	0,000 ^{**}
Fatih İlçesinin Güvensiz Hale Geldiğini Düşünme	0,306 ^a	0,094	-0,236	-0,306	-3,949	0,000 ^{b*}	15,596	0,000 ^{**}

Ücretlendirme şekli değişkeninin yüzde 9,8'inin Suriyelilerin topluma etkisini değerlendirmede etki ettiği görülmektedir (R değeri =0,313, R-kare değeri =0,098). Ücretlendirme şekli değişkeninin yüzde 12,5'inin "Suriyelilerin yerli işçinin emeğine ortak olduğu" düşüncesi üzerine anlamlı bir etkiye sahiptir (R değeri =0,353, R-kare değeri =0,125). Ücretlendirme şekli değişkeninin yüzde 12,9'unun "Suriyelilerin daha ucuza çalıştıkları için Türkiye vatandaşı olan işçilerin işini elinden almaktadır" düşüncesine etki ettiği görülmektedir (R değeri =0,359, R-kare değeri =0,129). Ücretlendirme şekli değişkeninin yüzde 9,5'inin "Suriyelilerle Komşuluk Yapmak İstemiyorum" düşüncesine etki ettiği görülmektedir (R değeri=0,308, R-kare değeri=0,095). Ücretlendirme şekli değişkeninin yüzde 15,0'inin "Fatih İlçesinin Araplaştığını Düşünme" üzerine anlamlı bir etkiye sahiptir (R değeri=0,387, R-kare değeri=0,150). Ücretlendirme şekli değişkeninin yüzde 9,4'ünün "Suriyelilerin Gelmesiyle Fatih İlçesinin Güvensiz Hale Geldiği" düşüncesine etki ettiği görülmektedir (R değeri=0,306, R-kare değeri =0,094).

Suriyelilerin Fatih İlçesinde Gerçekleştirdiği Değişime Yönelik Tutumlar

Araştırma kapsamında Suriyeli sığınmacıların Fatih ilçesine etkisine yönelik geçici güvencesiz çalışan bireyler Suriyelilerin yaşam biçimleri, tüketim alışkanlıkları, mekânsal kümelenmeleri, sahip olduğu çocuk sayıları ve aile yaşamlarına dair noktalara olumsuz yönde vurgu yapmıştır. İşçi katılımcılar özellikle Aksaray, Yusufpaşa ve Laleli semtlerindeki Suriyeli varlığına dikkat çekerek, bu bölgelerde Türk vatandaşı göremedikleri ifade etmiştir. Bununla birlikte güvenlik ve yabancılaşmaya ilişkin konuları dile getirmişlerdir. *Suriyeli sığınmacıların fatih ilçesine nasıl bir etkisi oldu?* soruna işçi katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

K1- Aksaray'a indiğimizde yani resmen Araplaştığını görebilirsin, bir Suriyeli Şam olduğunu görebilirsin. Çok kalabalık, göremiyorsun diyorsun ki bizim milletimiz nerede? Bir şey sorduğunda Türk bulamıyorsun. Sanki kendi ülkende yabancılaştığını hissediyorsun

K2- Biz Aksaray'da bir düğüne gittik yolu bulamadık. Bir Türk aradık çok aradık ki adres soralım ama yok

K3- Gidin yavuz Selime çarşambaya Fatih Camii çevresinde bir tane Türk yok. Kahvecisi Tatlıcısı onlara hitap ediyor. Küçük Suriye olmuş orası, Yusuf Paşa, Aksaray, küçük Suriye olmuş. Ben Arapça tabela görmek zorunda değilim, rahatsız oluyorum.

İşçi bir katılımcı Suriyelilerin Fatih'te kümelenmelerine ilişkin olarak Suriyelilerin kurdukları şirketler üzerinden emlakçılık yaptığına ve gelecek için bir tehdit oluşturduklarına dikkat çekmiştir.

K7- Bugün Kumkapı dediğimizde insanların aklına zenciler gelir. Fatih bölgesinde 2-3 sene sonra bu ırk iyice karışacak. Şu an kiminle konuşuyorsan, kiminle muhatap olsan, kiminle muhabbet etsen diyor ki ofisimiz var abi evi bize kiraya verebilirsin, bizim şirketimiz var. Hepsinin sanal şirketleri var. Adam gelmiş Irak'tan sanal şirket kurmuş, ben burada sürünüyorum.

İki işçi katılımcı, zengin Suriyelilerin Avrupa'ya göç ettiğini ve bu nedenle düşük gelir gruplarındaki Suriyelilerin ise Fatih'te kalarak aile düzenini bozulduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar bilhassa düzensiz yerleşime vurgu yapmıştır. Bununla birlikte Fatih'te dilenciliğin Suriyeliler için bir meslek haline dönüştüğünü ifade etmiştir. Tüm işçi katılımcılar Suriyelilerin kalabalık yaşamalarından rahatsızlıklarını dile getirmiş ve kalabalık yaşadıkları için ev kiralarının artışına sebep olduklarını belirtmiştir. Fatih'te Suriyelilerin varlığı, semtin yerlisi olduklarını ifade eden işçi katılımcılar için olumsuz olarak nitelendirildiği ve Suriyelilerin varlığından şikâyetçi olduğu tespit edilmiştir. İşveren katılımcılar Suriyelilerin ekonomik olarak ifade ettikleri anlama vurgu yaparak, kiraların artmasına sebep olarak gösterilmelerinin nedenlerine değinmişlerdir. Bu konuda işveren (İ1) şu şekilde ifade etmektedir:

Parası olan da bir sıkıntı yok ama her zamanki gibi parasızlar hep sıkıntı. Ben kiracı olsam Suriyelilerin gelmesine lanet ederim; bunlar geldi kiralar arttı diye... Ev sahibi olsa iyi ki bunlar geldi kafama göre istediğim paraya göre bunlara kiraya verebiliyorum diyecek

Suriyelilerin Fatih ilçesine etkisi değerlendirildiğinde işçi ve işverenler arasında farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Suriyeliler kent genelinde emlak piyasasında önemli bir dönüşüme neden olmuştur. Suriyelilerin kalabalık yaşamaları ev sahipleri için bir fırsat niteliği taşımakta ve Fatih'te ev kiralarını arttırmaktadır. Erkek işçi katılımcılar Suriyelilerin yabancı olmaları, içindeki buldukları şartlar ve çalışıp para kazanma zorunluluğu sebebiyle gayri meşru işlerle ilgilendiklerini ve geçimini sağladıklarını belirtmişlerdir.

Bununla birlikte Suriyelilerin düzensiz bir şekilde göç etmeleri ve kalifiye olmayan bireylerin de şehirde var olmaları sebebiyle Fatih'in güvencesiz bir yere dönüştüğüne dikkat çekmişlerdir. *Göçmenlerin varlığıyla Fatih ilçesinin güvensiz tehlikeli bir yer haline geldiğini düşünüyor musunuz?* sorusuna ilişkin (K6):

Bu insanları kullanıyorlar gayri meşru işlerde. Kaçakçılık olaylarında olur, belki uyuşturucu olaylarında. Çünkü iş yok hayatını nasıl idame ettirecek? Kaçak yolla çalıştığında şimdi buradaki insanlar iş bulamayınca onlar bir işte çalıştı mı o zaman bir şeylik çıkıyor

Katılımcılar gayri meşru işlerin Aksaray ve Yusufpaşa bölgesinde yoğunlaştığını belirtmişlerdir. Suriyelilerin çocuk sayısındaki artışın yasal olmayan çalışma biçimleriyle ilişkilendirilmiş olup, gelecekte yaşanabilecek tehditlere vurgu yapmışlardır. Konuya ilişkin olarak (K2):

Şimdi bir kişi geldiler şu anda o kadar doğurganlar ki beş sene burada ise beş tane çocuk yaptılar. Suriyelilerin çoğuna bakın ucuz işçilik yapıyor ama hep pis işleri onlar yapıyor. Aksaray'da mesela kadın işine, onlar bakıyorlar uyuşturucu işine de.

İşçi katılımcıların verdikleri ifadelerden hareketle Suriyelilerin Fatih'te sahip oldukları mevcut koşullarının yanında gelecekte yapabilecekleri eylemlerin tasavvur edilmesi güvensizlik atmosferi oluşturduğu ve ilçe sakinleri tarafından tehdit olarak algılandığı görülmektedir.

İ3- Düşünüyorum tabi bir dünya olay duyuyoruz onlar hakkında bir dünya şeyi.

Her iki grupta Suriyelilerin Fatih'i güvensiz bir yer haline getirdiği düşüncesini onaylamaktadır. Gruplar arasında dikkat çekici bir fark görülmemektedir. Bulgular TEPAV (2019) ile uyumludur. *Fatih'in Araplaştığını ve kimliğinin değiştiğini düşünüyor musunuz?* sorusuna işçi katılımcılar Suriyelilerin Fatih ilçesinde mekânsal kümelenmelerine ve bireysel anlamda yabancılaşmalarını dile getirmiştir. İşçi katılımcıların neredeyse tamamı Fatih ilçesinin Araplaştığını ve kimliğinin değiştiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte katılımcılar Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Aksaray, Yusufpaşa, Yavuz Selim, Çarşamba semtlerinde işletme sahibi Suriyelilerin mekânlarında Türk vatandaşı istemediklerinden şikâyet ederek yabancı hissetmelerini dile getirmişlerdir.

K2- Gece kulüplerine giden hep Suriyeliler çoğu yere sizi almazlar. Mesela Türk almaz. Şöyle bir anekdot da var; Aksaray'da işe giden bir insan Suriyeli Lokantaya giriyor. Diyor ki biz yabancı çalıştırmıyoruz. Bunu söyleyen Suriyeli Türk'e söylüyor. Artık onlar mı yabancı biz mi yabancıyız?

K4- Çevremde dışarı çıkın bakın çoğu yabancı hep onlar. Şöyle söyleyim buradan ben yemek yemeye gitsem Suriyelilerin bir mekâna Türk diye almıyorlar, evet ben sizi götürebilirim isterseniz. Aksaray'da, Yusufpaşa'da, Aksaray komple onların...Bu adalet mi? Değil.

K7- Düşünüyorum. Karşılaştığımız her 5 kişiden biri Suriyeli

İşçi katılımcıların Suriyelilerin Fatih ilçesinde kamusal mekânlarda varlıklarında rahatsız olduğu görülmektedir. Suriyelilerin belirli bölgelerde kümelenmeleri, işyeri sahiplerinin Arapça tabela kullanmaları ve işyeri sahiplerinin yalnızca Suriyeli bireylere hitap etmeleri bu tutumda önemli bir rol oynamaktadır. Katılımcılar Suriyeli sirkülasyonunun olduğu bölgelerde kendilerini yabancı hissettiklerini ve Suriyelilerin de bu görüşe hizmet ettiklerini düşünmektedirler. İşveren katılımcılar ise şu cevapları vermiştir:

İ1- Niye Araplaşma diyorlar da 23 yıldır Fatih'te esnaflık yapıyorum zencisi geliyor, niye bana şu soru sorulmuyor? Sence Fatih Afrikalılışıyor mu? Sence Fatih Ukraynalı mı oluyor? Rusya mı oluyor? Özbek mi oluyor kazak mı oluyor? Niye Suriyeli?

İ2- Düşünmüyorum. Türkiye yine Türklerindir. Fatih'in değişimi şöyle; zaten yabancı çoktu ama daha çok yabancı oldu... Şu an Araplar yoğunlukta, Suriyeli Araplar.

İşveren katılımcıların, işçi katılımcılardan farklı düşündüğü görülmektedir. İşveren katılımcılar Fatih'in kozmopolit yapısına dikkat çekerek, turistlerin yoğun olarak bulunduğu bir bölge olarak nitelendirmişler ve bu düşünceye katılmadıklarını ifade etmişlerdir. İşveren katılımcılar uyum noktasına işaret ederek Suriyeli iş sahiplerinin Türkçe tabelalara sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir. *Mahallenizde ya da kamusal mekânlarda karşılaştığınız Arapça tabelalar hakkında ne düşünüyorsunuz?* sorusuna Kürt kökenli olduğunu vurgulayan (İ2):

“Ben yanlış olduğunu düşünüyorum o zaman Kürtler de yaşıyor, Kürtler de tabelaları versinler eğer öyleyse. O zaman herkesin diline göre tabela versinler. Olur mu öyle şey? Arapça tabi tabii ki yanlıştır”

Erkek işçi katılımcı (K7) neon ışıklı Arapça tabelalara ilişkin olarak “İstanbul’u fethettiklerini düşünüyor” ifadesini kullanmıştır. Bununla birlikte Silivrikapı, Kocamustafapaşa, Seyyid Ömer

mahallerinde yaşayan katılımcılar, burada yaşayan yerlilerin semti koruduklarını ve bu nedenle Arapça tabelaların olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin olarak (K2) “Bizim burada genellikle eski yerleşim olduğu için ev sahipleri de hep kendi olduğu için pek bu bölgenin Kocamustafapaşa'nın öyle olduğunu düşünmüyorum. Genel olarak Fatih bölgesinde gitseniz adres soracak insan bile bulamazsınız, bu derece” demektedir. İşçi ve işveren katılımcılar Fatih ilçesinin Suriyeli nüfusunun yoğun olduğu semtlerde bulunan tabelaların estetik açıdan görünümüne dair şikâyetlerini belirtmiştir.

Sığınmacılara Öfke ve Şiddet Gösterilmesine İlişkin Tutumlar

İşçi katılımcılar Suriyelilere yönelik öfke ve şiddeti onayladıkları, sebepleri sorulduğunda ise şiddetin Suriyeli sığınmacılardan kaynaklandığını dile getirmiştir. Katılımcılar şiddetin Suriyelilere yönelik gelecekte meydana gelecek tehlikelere yönelik bir tedbir amacı taşıdığını ve şiddet gösteren bireyleri haklı bulduklarını ifade etmiştir. İşçi katılımcılar yalnızca biri toplumda artan öfke ve şiddet içeren olayları onaylamadığını belirtmiştir. Katılımcıların *Suriyelilere yönelik öfke ve şiddet göstermesine nasıl değerlendiriyorsunuz?* sorusuna verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

K3– “On tane adam bir yerde kalıyor, şimdi sizin altınızda on tane erkek kalıyor, sabaha kadar müzik polise şikâyet ediyorsun bunları sürekli de polis bir şey yapamıyor. Ne demek yapamıyorum? Bunlara evi verinin de sen bir kere alacaksın, cezayı koyacaksın, o evden de onu atacaksın. Gürültü yapıyor, sen bunlara yaptırım uygulamazsan, bunlar burnu havada hepsi horoz olmuş, bunları yaptırım yapmazsan, daha çok şey olur... Bunu kolay kolay söylemem ama bunlar on sene sonra en büyük mafya olacaklar burada. Bunların çocukları olacak...”

K4- Varsa ben bile diyorum, o kadar davalık oldum ama ne yapsan ne etsen gene boş. Şiddet olarak da hak ediyorlar

İ2– Öfke ve şiddetin olmaması gerekli. Şiddet öfke var fakat ne bilim diyoruz ya insan sonuçta, dünyalıyız. Birbirimize karşı merhamet hislerimiz biraz daha kuvvetli.

Geçici güvencesiz çalışan katılımcılar bir tepki ve caydırıcı unsur olarak şiddeti onayladığı görülmektedir. Görüşmelerde gözlemlenen bir husus ise katılımcıların Emniyet kurumuna duyduğu güven olmuştur. Buradan hareketle işçi katılımcıların Suriyelilerin kültürel yapıları ve toplumsal konumları nedeniyle iletişimin başarısız olacağına dair inanç taşıdıkları görülmektedir. İşveren katılımcılar şiddeti onaylamadıklarını ifade etmişlerdir.

Suriyelilerin İş Piyasasındaki Varlıklarına İlişkin Yerel Toplumun Tutumu

Göçmenlerin iş piyasasındaki varlığına yönelik tutumu incelemek üzere katılımcılara “*Suriyeli göçmenlerin düşük ücretlerle kayıtsız çalışması hakkında ne düşünüyorsunuz?*” sorusu sorulmuştur. İşçi katılımcıların tamamı Suriyelilerin kayıt dışı çalışmasına karşı olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların çoğunluğu Suriyelilerin çalışma şartları ve ücretlerle ilgili mevcut piyasa düzenini değiştirdiğini belirtmiştir. Katılımcılar işveren Suriyelilerin mağazalarında yerli işçi çalıştırmadıklarını, gıda ve eğlence sektöründe yer alan Suriyelilerin Türkiye vatandaşlarına hizmet vermek istemediğini belirtmiştir. Katılımcıların bazıları genç işsizliğine ve gençlerin suça sürüklenmesine iş piyasasındaki Suriyelilerin sebep olduğunu ifade etmiştir. İşçi katılımcıların tamamı göçmenlerin Türkiye’de “geçinebilmek için” çalışma zorunlulukları olduğunu kabul etmekte fakat yerli işçilerle aynı koşullarda çalışmalarını ve vergi ödemeleri gerektiğini

savunmuştur. Bununla birlikte Suriyeli işçilerin niteliklerine ve kent yaşamındaki düzensiz varlıklarına işaret etmişlerdir. Konuya ilişkin olarak:

K7- İşverenler tercih ediyor. Çünkü bir Türkiye vatandaşının maliyeti yüksek oluyor. Hani sigortası, asgari ücret vermek zorunda. Göçmenlerde böyle bir şey yok. Daha fazla çalışıyorlar ve sigortasız çalışıyorlar.

İşçi katılımcılar çoğunlukla Suriyelilerin ucuz işgücü oldukları için işverenler tarafından tercih edilmelerinden şikâyet ederken, işverenin işçi çalıştırma maliyetini de değerlendirmişlerdir. Suriyeli işçilerin, yerli işçilerin “beğenmediği, piyasanın tabanında olan ve toplumsal statüsünü etkilediğini düşünerek reddettiği işleri” kabul ettiklerini ifade etmiştir. (İ2) *Kaçak çalışmalarını doğru bulmadığını* belirtmiştir. Konuya ilişkin işveren katılımcıların yanıtları aşağıda sunulmuştur:

İ1- Amele gibi çalışıyorlar, ucuz çalışıyorlar. Bizimkilerin burun kıvrıldığı işte onlar çalışıyor, sonra bizimkilerde diyor ki Suriyeliler çalışıyor biz de işsiz kaldık. Adam askeri ücreti beğenmiyor

İşveren katılımcıların tamamı Suriyelilerin kaçak çalışmalarını doğru bulmadığını ifade etmiştir. İşveren katılımcılarda işçiler gibi devleti sorumlu olduğunu belirtmiştir. İşveren tarafından avantajlı bir tercih olan Suriyelilerin, işçi katılımcılar tarafından “suçlu” olarak değerlendirilmelerinde, işverenlerin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Katılımcılar hem kira ücretleri hem de işçi maaşlarını yasal düzenlemelerin dışına iten önemli bir faktör olarak nitelendirilmektedir. Araştırmanın temel sorunsalı olan prekaryal çalışma biçiminin göçmen karşıtlığına etkisini tespit etmek amacıyla göçmenlerin iş piyasasındaki varlığına yönelik tutumu incelemek üzere katılımcılara yöneltilen “*Suriyeli göçmenlerin düşük ücretlerle kayıtsız çalışması hakkında ne düşünüyorsunuz?*” sorusuna işçi katılımcıların tamamı Suriyelilerin kayıt dışı çalışmasına karşı olduğunu ifade etmiştir. Katılımlar bu konuya yönelik şu yanıtları vermişlerdir:

K4- Adam diyor ki askeri ücreti ne kadar şu an iki 800-1000 lira veriyorum diyor sana çalış. Adam çalışır mı? Çalışmaz. Hani onlar çalışıp bu sefer ne oluyor daha çok sinir oluyorsun. Ulan bizim milletimiz bu kadar açken onlar çalışıyor.

İ2- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak devlete karşı bir sorumluluğun var. Sen nasıl sorumluluğunu taşıyorsan başımızdaki yetkililer de o sorumluluğu bize karşı taşımalı. Şimdi üvey evlat muamelesi görmesin yani kendi insanımız.

Suriyelilerin işveren tarafından önerilen düşük ücreti azami iş yükünü kabul etmesi Suriyeli bireylere olan tutumu olumsuz etkilediği görülmektedir. Katılımcılar Türkiye vatandaşı işçilerin düşük ücretle çalışmasından şikâyet etmişlerdir. Katılımcıların Suriyeli işçiler ile yerli işçilerin çalışma ve gelir koşullarının nedeni olarak Suriyelilerin mevcut şartları kabul etmesi olarak ifade ettikleri görülmektedir. İşveren tarafından avantajlı bir tercih olan Suriyelilerin, işçi katılımcılar tarafından “suçlu” olarak değerlendirilmelerinde işverenlerin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. “*Suriyeli göçmenlere çalışma izni verilmeli?*” sorusuna yalnızca iki işçi katılımcı zanaatı olan ve kalifiye Suriyelilere çalışma şartı verilmesini doğru bulduğunu ifade etmiştir. İşçi katılımcılar çalışma izni ve oturma iznine karşı olduklarını belirtmiştir. Katılımcılar bu soruya yönelik verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

K4- Verilmemeli çalışma izni yok ama çalışıyorlar, yanlış. Kendi memleketlerine gidip orada çalışsınlar, orada ter döksünler.

K7- Ben onların oturma izninin verilmesine bile karşıyım.

İ3- Çalışma izni olsun herkes ona göre çalıştırsın. Bir rekabet ortamı olacaksa herkes her şekilde sonuçta. Suriyeliler de öbür türlü hakkını alsın sigortası gerekiyorsa sigortası da yapılsın.

İşveren katılımcılar ise Suriyeli işçi ve esnafların sigorta ve vergi ödemeleri koşuluyla “çalışma izni verilmelidir” yanıtını vermiştir. İşçi katılımcılar ile karşılaştırıldığında işverenlerin Suriyelilerin iş piyasasındaki varlıklarına yönelik düşünceleri yerli işçi emeği üzerinden oluşmaktadır. İşveren katılımcılar yerli işçiler ve Suriyelilere yönelik eşit şartların olduğu bir çalışma biçimini savunmaktadır.

Suriyelilerin Kayıt Dışı Çalışmasına İlişkin Yerel Toplumun Tutumu

İşçi katılımcılar göçmenlerin kayıt dışı çalışmalarıyla ortaya çıkan problemlere ve mevcut duruma ilişkin değerlendirmelerinde eşitsizliklere vurgu yapmıştır. İşçi katılımcıların tamamı göçmenlerin Türkiye’de “geçinebilmek için” çalışma zorunlulukları olduğunu kabul etmekte fakat yerli işçilerle aynı koşullarda çalışmalarını ve vergi ödemeleri gerektiğini savunmuştur. *Suriyeli göçmenlerin düşük ücretlerle kayıt dışı çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?* sorusuna işçi ve işveren katılımcıların yanıtı şu şekildedir:

K1- “Şöyle bir şey olabilirdi; gerçekten çalışabilen, hakkını veren insanları, zaten çalışma izni verilsin. Mesela adamın elinden hiçbir iş gelmiyor, kusura bakmayın ama onu ülkemize sokmaması gerekiyordu ya da tampon bir bölge de ona bir yer yapacaktı. Orada çalışacaktı fabrikalarda çalışabilirdi. Orada mesela tam İstanbul'a gelmelerine gerek yoktu. Artık İstanbul'u da beğenmiyorlar, yurtdışına kaçmaya çalışıyorlar”

K4- Eğer çalışma izni olursa bir göçmen bedel ödemek zorunda mı? Biz nasıl vergi veriyorsak, biz bir şey kazanıp, anamızın teriyle devletimize bir şeyler veriyorsak, onların da vermeleri lazım.

İ1- İşini iyi yapan herkese destek verilmeli. Suriyeli diye ayırt edilmemeli. Düşük ücretlerle kayıt dışı çalışmaları yanlış. Öyle bir şey varsa Suriyeli de olsa hakkını vereceğiz.

Suriyelilerin kayıtdışı çalışmalarının engellenmesine ilişkin olarak geçici güvencesiz çalışanlar, sığınmacıların sosyal haklardan faydalanmaları ve vergi yükümlülüklerinin olmamasına yönelik şikayetlerini belirtmişlerdir. Geçici-güvencesiz ve işveren konumunda olan katılımcıların eşit koşullara vurgu yaptığı görülmektedir.

Suriyeliler Yerli İşçinin Emeğine Ortak Oluyor Düşüncesine İlişkin Tutumlar

İşçi katılımcılar Suriyelilerin vergi ödemedi, düşük ücretle çalışmalarının yerli işçiler için bir dezavantaj oluşturduklarından şikâyet etmekle birlikte, vergilerin işverenin ekonomik yükünü artırdığına dikkat çekmektedir. Katılımcılar yalnızca Suriyeli işçilerin değil, maliyet sebebiyle göçmen çalıştırmayı tercih eden işverenlerin de yerli işçileri olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. “*Yerli işçinin işini emeğini ortak olduğunu düşünüyor musunuz?*” sorusuna yönelik (K4):

Şimdi dışarı çıkın önce oraya gidin yıkamacıya bakın içerde herhangi bir Türk var mı? Niye çünkü az para veriyorlar, çok çalıştırıyorlar.

İşverenler devlet denetimlerinin yetersizliğinden ötürü Suriyelilerin ucuz işçi gücü ile çalıştıkları için yerli işçinin emeğine ortak olduğu ve işsiz kalmalarına sebep olduğunu ifade etmiştir. İşveren katılımcılar Suriyelilerin geldikleri ilk yıllarda işverenler tarafından tercih edilmesinin günümüzde esnaflara rakip olabilmelerini dikkat çekmiştir. Konuya ilişkin olarak işveren katılımcıların verdikleri yanıt şu şekildedir:

İ3- Normal bir konfeksiyon atölyesinde adam 3000-3500 maaş alması gerekiyorken bu adamla 2000 TL'yi çalıştılar. Maalesef ki bizim insanımızda onları çalıştırdı. Sonra ne oldu bu sefer bu adamlar kendi yerlerini yaptılar

İşçi ve işveren arasında Suriyelilerin yerli işçinin emeğine ortak olmaları noktasında benzer düşüncelere sahip olmakla birlikte nedenleri noktasında farklılıklar görülmektedir. İşçi katılımcılar yalnızca Suriyelilerin düşük ücretle çalışmalarından şikâyet ederken, işveren katılımcılar devlet denetiminin yetersiz olduğunu ve işverenlerin kar yapma arzusuyla Suriyeli çalıştırdıklarını neden göstererek yerli işçinin mağdur olduğunu ifade etmiştir.

Kayıtdışı Çalışmanın Engellenmesine İlişkin Tutumlar

Kayıtsız çalışmaya yönelik işçi katılımcıların çoğunluğu bir mecburiyet taşıması nedeniyle engellenemeyeceği yönünde yanıt vermiştir. Konuya ilişkin olarak işçi katılımcıların yanıtı şu şekildedir:

K4- Artık engellenemez. Milletin işine geliyor. Gelsin parasını verim ucuzdan veririm, işini halleder gider.

K7- Engellenemez. İşveren de şu anda çok zor durumda. Para kazanamıyor, geçinemiyor, kirasını veremiyor. İş yok piyasada

İşçiler kişisel deneyimleri çerçevesinde kayıtsız çalışma biçimini değerlendirmiş ve koşullardan dolayı “zorunluluk” olduğunu vurgulamıştır. Sigortasız, günlük ücretlendirme ile çalışan üç işçi, küresel salgından sonra geçici, güvencesiz çalışma biçiminin yaygınlaştığı ve mevcut koşullardan dolayı işvereninde gelir yetersizliği sebebiyle kayıtsız işçi çalıştırmaya mecbur kaldığını ifade etmiştir. Bununla birlikte işçi katılımcılar çalıştıkları kurumda uzun süredir güvencesiz çalıştıklarını, fakat çalıştıkları yıllar içinde kuruma denetim yapılmadığını ifade etmiştir. İşverenlerin görüşleri aşağıda sunulmuştur:

İ1- Devlet yakalasa, yaptırım uygulasa, onlar çalışamaz, yaptırım uygulanmıyor.

İ3- Engellenemez. Biraz da bizim insanlarımızda alakalı bir şey. Bizim insanımıza yolsuzluğu sevdiği için bu toplumda hiçbir şey engellenemez.

İşverenler iş piyasasındaki deneyimleri kapsamında “denetimin yetersiz olduğunu” belirtmişlerdir. İşverenler yalnızca göçmen işçiler bağlamında değil, yerli işçilerin de işveren tarafından sigortasız çalıştırıldığını belirtmişlerdir. Yalnızca bir işveren iş piyasasındaki keyfi uygulamalara ve toplumsal bilince vurgu yaparak düzeltilemeyeceğini ifade etmiştir. Her iki grupta devlet denetimlerinin yetersiz olduğunu ve herhangi bir yaptırım uygulanmadığını söylemiştir. Türkiye’de kayıtdışı çalışmanın “geçici” düzlemde “yerleşik” bir zemine geçtiği görülmektedir. Suriyelilerin varlığından bağımsız olarak bireyler kayıtdışı çalışmanın önüne geçilemeyeceğini düşünmektedir.

SONUÇ

Göç hem insanlık tarihi kadar eski bir fenomen hem de devam etmekte olan küresel bir problemdir. Yabancıların varlığı, bir toplumun sosyo-kültürel yapısının ne olduğunu keşfetmek açısından önemlidir. Çünkü yabancı gruplar, toplumu değiştirdiği gibi yaşadıkları toplum da yabancıları değiştirmektedir. Bu nedenle göç hareketi bir yönüyle kimin, kimi ne derece etkilediği ve değiştirdiği meselesidir. Bu çalışmada İstanbul’un Fatih ilçesinde yaşayan prekaryal emeğin göçmenlere yönelik tutumu incelenmiş ve analiz

edilmiştir. Metropoller barındırdığı iş imkanları ve sosyal yapısı nedeniyle göçmenlerin ilk tercihleri arasında yer almaktadır. İstanbul her zaman göçmenler için çekim gücü kuvvetli bir şehir olmuştur. Suriyeli sığınmacılar da kurdukları bağlantılar aracılığıyla İstanbul'un sosyal yapısı içinde kendilerine bir yer edinmişlerdir. Dayanışma ağlarıyla şehirde yaşama tutunan Suriyeli sığınmacılar, mekânsal olarak bir arada yaşamayı tercih etmekte ve kalabalık gruplar halinde hareket etmektedir. Suriyeliler, İstanbul'da en yoğun olarak yaşadıkları ikinci ilçe olan Fatih'in en akışkan mekanlarında gettolar oluşturmuşlardır. Yapılan araştırmalar (TEPAV, 2019). Aksaray, Akşemsettin, Ali Kuşçu ve Molla Gürani mahallelerinin getto özelliklerini taşıdığını göstermektedir. Bilhassa Aksaray, Yusufpaşa, Fındıkzade, Laleli, semtlerinde yerliler tarafından Suriyeli sığınmacıların varlığı yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Göçmenlerin nüfus, sosyo-ekonomik ve kültürel duruma etkisi değişkenlik göstermektedir.

Güvencesiz işçiler, yerlilerin semte yabancılaşmasına işaret etmişlerdir. Geçici-güvencesiz işlerde çalışan işçilerin çoğunluğu Fatih ilçesinin Araplaştığını ve kimliğinin değiştiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu düşünceyle beraber ilçenin güvenli bir yer olmadığını düşünmektedirler. Bununla birlikte bu bölgelerin tamamen Suriyelilerin hâkimiyetinde olması ve denetlenmemesi, gayrimeşru işlerin yürütülmesine olanak sağlayacağı, Fatih'teki suç teşkil eden işlerin Suriyeliler tarafından sürdürüleceği ve kalabalık olmalarının da işleri kolaylaştıracağı yerli işçiler tarafından öngörülmekte ve bir tehdit unsuru olarak algılanmaktadır.

Yerliler için metropolde yaşam, tarihi miras ve kültürel öğelerden ziyade zorlukları ifade etmektedir. Suriyelilerin kalabalık aile yapıları nedeniyle İstanbul genelinde emlak piyasasında değişime neden olmaları yerlilerin tutumlarını olumsuz etkilemiştir. Geçici-güvencesiz işçiler ve işverenler arasında genel olarak Suriyeliler yönelik tutumda farklılar olduğu tespit edilmiştir. Ancak Arapça tabelalar hem işveren hem de güvencesiz işçiler için rahatsızlık verici bir unsur olmaktadır. 2018'de uygulamaya giren tabela yönetmenliğine rağmen Laleli, Beyazıt, Aksaray, Yusufpaşa, Akşemsettin mahallerinde Arapça tabela kullanımı devam etmektedir.

TÜİK 2020 verilerine göre Türkiye'de her üç kişiden biri kayıt dışı çalışmaktadır ve her dört gençten biri işsizdir. Bireyler yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmek için kayıtdışı çalışmaya devam etmekte ve güvencesizlik içinde daha uzun süre kalmaktadırlar. Prekaryal emeğin sendikalara üye olma ve sendikalara güvenme oranları düşüktür. Bireyin çalıştığı işte bir kimlik edinmemesi, pozisyon olarak yükselememesi, sosyal haklardan mahrum olması zaman içinde ruhsal olarak tükenmeye sebep olmaktadır. Geçici güvencesiz çalışma biçimi, bireyler üzerinde mutsuzluk, ruh sağlığının bozulması, stres ve gerginliğe maruz kalmak gibi olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Güvencesiz çalışma biçiminin genişlemesi aile içinde huzursuzluk, iletişimsizlik ve boşanma gibi toplumsal yapıyı değiştirecek problemlere yol açacaktır.

Küresel salgınla prekaryal çalışma biçiminin yaygınlaşması Türkiye'de göçmen karşıtlığını artmıştır. Suriyelilerin iş piyasasında yer almaları ve yasal düzenlemelerin yetersiz olması, yerlilerin öfkesine neden olmuştur. Metropolde yaşam şartlarının zorlaşmasıyla güvencesiz istihdam edilen yerli işçiler, çalışma hayatındaki Suriyelileri tehdit olarak algılamaktadır. Araştırmada işverenler ve güvenceli çalışanlar ile geçici-güvencesiz istihdamın içinde yer alan bireylerin Suriyeli sığınmacıları toplumun içinde

konumlandırma noktasında farklı düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Geçici-güvencesiz çalışma ve fayda sağlamayan ücretlendirme biçimi göçmen karşıtlığını artırıcı bir etkiye sahiptir. Prekaryal emeğin bir parçası olan ve kayıtdışı istihdam edilen yerliler, emek piyasasındaki Suriyelileri mevcut koşullarını olumsuz etkilediği, pozisyonlarını tehdit ettiği, geleceğe yönelik belirsizliği çoğalttığı ve güvencesizlik ortamı oluşturduğu gerekçesiyle çalışma hayatında istememektedir. Suriyelilerin ekonomik anlamda bir tehdit oluşturması toplumsal yaşamın diğer alanlarında da bireylerin varlıklarına yönelik tepkiyle karşılaşmalarına neden olmaktadır.

Suriyeli sığınmacılara yönelik saldırılar hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Bilhassa dijital mecralarda göçmenlerin toplumun düzenini bozduğuna yönelik asparagas haberlerin üretilmesi ve yayılması göçmenlere yönelik nefret söylemini artırmakta ve göçmen karşıtlığının yayılmasına katkı sağlamaktadır. Prekaryal emek, göçmenlerin vatandaşlık almasına karşıdır. Bununla birlikte artan öfkenin bir diğer nedeni de yerlilerin, Suriyelilerin Türkiye’de kalmaya devam edeceğini düşünmesidir.

Geçici güvencesiz çalışan bireyler toplum tarafından sığınmacılara gösterilen şiddetin geleceğe dair önleyici bir savunma olduğunu düşünmektedir. Prekaryal emeğin mevcut şartlarının iyileştirilmesine yönelik taleplerinin ilerleyen dönemlerde daha sık gündeme gelmesi beklenmektedir. Göçmen karşıtlığına yönelik söylemlerin siyasi alanda öne çıkması ve kitleleri etkileyerek “kurtarıcı” rolü üstlenmesi, göçmenlere yönelik krizin derinleştiğinin önemli bir göstergesidir.

Standing’in (2014) “*Prekarya içindeki pek çok kişi popülist siyasetçilere kapılacaktır. Bu nedenle prekarya tehlikeli bir sınıf ve yine bu nedenle prekaryanın korkularına, güvencesizlik durumuna ve arzularına cevap verecek bir ‘cennet siyasetine’ ihtiyaç duyuluyor*” argümanını desteklemektedir. Fatih Belediyesi yönetiminin aldığı kararlar kapsamında ilçede Suriyelilere ev verilmemekte ve ilçede ikamet eden Suriyelileri de yerlerinden çıkartmaktadır. Türkiye’de göçmenlere yönelik eylemler siyasi yönlendirme ve reflekslerle gerçekleştiği için yapılan uygulamalar çözüm odaklı olmaktan ziyade problemleri artırmaktadır. Siyasi reflekslerle göçmen karşıtlığına yönelik oluşturulan gündemler, göçmenlere yönelik tutumu olumsuz biçimde etkilemektedir. Sayıları dört milyona yaklaşan ve geleceğin belirsizliği nedeniyle devlet destekli barınma olanağına sahip olmayan Suriyeliler yaşamsal faaliyetlerini sürdürmek için çalışma hayatında yer almak zorundadır.

Göçmenlere yönelik öfke ve karşıtlığın ilerleyen yıllarda daha da artması beklenmektedir. Bu nedenle Suriyelilerin çalışma hayatına yönelik işlevsel düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Önleyici ve yapıcı politikalar geliştirilmediği, yapısal sorunlara çözüm üretilmediği takdirde prekarya sınıfında yer alan bu iki grup birbirleriyle farklı boyutlarda çatışacaktır. Yalnızca yerliler değil, toplumdan gördüğü ayrımcılık, öfke, nefret ve şiddet sığınmacıların da marjinal bir gruba dönüşmesine yol açacaktır. Toplumsal düzeni sağlayacak bir çözüm üretilmediği takdirde göçmenler kendi çözümlerini üretecektir. Suriyelilerin kendilerini korumak adına savunma geliştirmeleri topluma entegre olmalarını büsbütün engelleyecek, aynı etnik köken etrafında toplanarak grup içine yönelmelerine neden olacaktır.

Suriyelilerin aile yapısı ve hane başına düşen çocuk sayısı dikkate alındığında; Türkiye’de doğan bir milyon Suriyeli çocuk iyi bir eğitim almadan emek piyasasına katıldığı takdirde yalnızca geçici-güvencesizler değil, klasik anlamda işçi haklarına sahip olan güvenceli bireylerde Suriyelileri tehdit olarak algılayacak göçmen karşılığı artacaktır. Bu nedenle çalışma hayatına yapılacak düzenlemeler hem yerliler hem de Suriyeliler için büyük önem taşımaktadır.

Öneriler

- Kayıtdışı çalışmaya yönelik yaptırımlar “denetim yeterliliğine” bağlı olmaksızın gerçekleştirilmelidir.
- Özel sektörde kayıtdışı çalışanların hem bilinçlenmesi yönünde hem de güvencelerine ilişkin hak talebini gerçekleştirebilecekleri bir uygulama oluşturmalıdır.
- İşverenlere ağır maliyet oluşturan sosyal güvencelere yönelik iyileştirici düzenlemeler ve teşvik edici uygulamalar yapılmalıdır.
- Göçmenlere yönelik düzenlemeler siyasi gündemde yer almamalı ve tüm siyasi partilerin dahil olduğu bir konsensüs sağlanmalıdır.
- Emek yoğunluklu büyük ölçekli işletmelerle anlaşma sağlanarak emek piyasasında düzensiz var olan Suriyeli işçiler denetimli bir şekilde çalıştırılmalıdır.
- Çalışma izni olan Suriyeli işçilerin çalıştıkları işyerleri ile olan düzenlemeler devlet kontrolünde gerçekleşmeli ve işveren ile göçmen işçiler arasında aracı bir devlet kurumu olmalıdır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmaya yazarlar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Araştırma kapsamında herhangi bir destekten yararlanılmamıştır. Saha çalışmamı gerçekleştirdiğim Fatih ilçesindeki işçilere, esnaflara katkıları ve misafirperverlikleri için şükranlarımı sunarım.

Çatışma Beyanı

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Onay

Etik kurul onayı alınmıştır. (İstanbul Ticaret Üniversitesi Etik Kurulu, (Tarih: 9.2.2022, No: E-65836846-044-239357).

Kaynaklar

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen göç, konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Altuğ, O. (1999). Kayıt dışı ekonominin boyutları 1997. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (15), 257-276.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. (9. Baskı), Sakarya Yayıncılık.
- Aslantürk, O. & Tunç, Y. E. (2018). Yabancıların Türkiye’de kayıt dışı istihdamı. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(4), 13-20.
- Barbier, J. (2004). A comparative analysis of 'employment precariousness' in Europe. seminar on learning from employment and welfare policies in Europe. *Economic and Social Research Council*, (1-16).
- Bauman, Z. (2016). *Kapımızdaki yabancılar*. (E. Barca, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 2016).
- Biehl, K. (2012). “Örnek vaka analizi: İstanbul”. A. İçduygu (Ed.), *Kentler ve göç: Türkiye, İtalya, İspanya içinde* (73-112). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Böke, K. (2009). Örnekleme. K. Böke (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri içinde* (105-147). Alfa.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, (1), (17).
- Castles, S. & Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. (B. U. Bal ve İ. Akbulut, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 2003).
- Ceritoğlu, E., Gürçihan Yüncüler, H. B., Torun, H. & Tümen, S. (2015). The Impact of Syrian Refugees on Natives’ Labor Market Outcomes in Turkey: Evidence from a Quasi Experimental Design, Central Bank Report, No. 9348, Ankara.
- Çakır, A. (2014). *Faktör analizi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Çoban, B. (2018). Türkiye’de işsizlik profili bağlamında Suriyeli gençlerin İstanbul işgücü piyasasına katılım sorunları. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1(56), (193-216).
- Doğan, N., Kürüm, R.S., Bekaroğlu, E.A. & Cin, M. (2021). *İstanbul göç araştırması 2020*. 10 Ocak 2021 tarihinde, <https://www.ibb.istanbul/Uploads/2021/3/goc-arastirmalari-24.03.2021.pdf> adresinden erişildi.
- Duruel, M. (2017). Suriyeli sığınmacıların Türk emek piyasasına etkileri fırsatlar ve tehditler. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 207-222.
- Erdoğan, M. (2015). *Türkiye’deki Suriyeliler: toplumsal kabul ve uyum*. Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Foti, A. (2017). *General theory of the precariat: great recession, revolution, reaction*. Institute of Network Cultures.
- GİGM. (2022, 6 Mayıs). *Geçici koruma istatistikleri*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Gündoğan, N. (2007). *Yoksulluğun değişen yüzü, çalışan yoksullar*. Anadolu Üniversitesi, İİBF Yayınları.
- Güngör, F.Ş. (2017, Eylül, 12-17). Zenofobi ve ötekinin dikenini. 1.Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi, Priştina, Kosova.
- Harvey, D. (2013). *Asi şehirler: şehir hakkından kentsel devrime doğru*. (A. D., Temiz, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 2012).
- IOM. (2013). Göç Terimleri Sözlüğü. <https://publications.iom.int/books/international-migration-law-ndeg31-glossary-migration-turkish>. (Erişim Tarihi: 20 Eylül 2020).
- İstanbul Planlama Ajansı. (2021, 14 Haziran). *İstanbul’da güvencesiz istihdam*. <https://uo0hom8od0sb.merlincdn.net/wp-content/uploads/2021/08/istanbul-da-guvencesiz-istihdam-2.pdf>

- Kalleberg, A. L. & Vallas, S. P. (2018). Probing precarious work: theory, research, and politics. A. L. Kalleberg ve S. P. Vallas (Ed.), *Precarious work research in the sociology of Work*, içinde (1-30).
- Koç, M., Görücü, İ. & Akbıyık, N. (2016). Suriyeli sığınmacılar ve istihdam problemleri. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), (63-94).
- Kurt, Ü. (2012). Demokratik bir kent kültürü inşası. M. Şentürk (Ed.), *Göç, kentleşme ve aidiyet ekseninde Esenler'i anlamak* içinde (83-1049). Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları.
- Lordoğlu, K. (2005). Enformel istihdam ve Türkiye kaynakları. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55, (45-60).
- Mütevelloğlu, S. & Işık, S. (2009). Küreselleşme kriz ve Türkiye'de neoliberal dönüşüm. N. Mütevelloğlu & S. Sönmez (Ed.), *Küreselleşme, kriz ve Türkiye'de neoliberal dönüşüm* içinde (159-204). Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Oğuz, Ş. (2012). Sınıf mücadelesinde özne sorunu proleterya mı, prekarya mı?. Ö. Göztepe (Ed.), *Güvencesizleştirme süreci, yanlış, olanak* içinde (229-250). Notabene Yayınları.
- Öncü, A. & Weyland, P. (2016). Küreselleşen kentlerde yaşam alanı ve toplumsal kimlik mücadeleleri. A. Öncü ve P. Weyland (Ed.), *Mekân, kültür, iktidar* içinde (9-39). İletişim Yayınları.
- Özmete, E., Yıldırım, H. & Duru, S. (2018). Yabancı düşmanlığı (zenofobi) ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Göç Özel Sayısı Cilt 1, 191-209.
- Park, R. E. & Burgess E. W. (2016). Şehir kent ortamındaki insan davranışlarının araştırılması üzerine öneriler. *Yabancı: Bir ilişki biçimi olarak ötekilik* içinde (37-88), (P. Karababa-Kayalığıl, Çev.). Heretik.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş-nitel ve nitel yaklaşımlar*. Siyasal Kitabevi.
- Rittersberger-Tılıç, H & Bal, S. (2019). Türkiye emek piyasasında mülteciler/göçmenler: görünmeyen emek ve görünen politika üzerine bir değerlendirme. *Nüfusbilim Dergisi*, 41(1), (26-51).
- Savul, G. (2008). *Güvencesiz istihdam, örgütsel dönüşüm ve çalışma üzerine etkileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Standing, G. (2014). *Prekarya, yeni tehlikeli sınıf*. (E. Bulut, Çev.). İletişim Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 2011).
- Standing, G. (2015). The precariat and class struggle. *RCCS Annual Review*, (7), 3-16.
- TEPAV. (2019, 14 Eylül). *İstanbul'da Suriyeliler ve savaş sonrası Suriyeli gettoları*. https://www.tepav.org.tr/upload/files/1561967648-6.Istanbul_da_Suriyeliler_ve_Savas_Sonrasi_Suriye_Gettolari.pdf
- TUİK. (2021, 10 Mart). *Kayıtdışı istihdam oranları*. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari/kayitdisi_istihdam_orani
- TUİK. (2021, 10 Mart). *İşgücü istatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Agustos-2020-33792>
- Yaylı, H. (2012). Küreselleşmenin kentler üzerine etkisi: "İstanbul örneği". *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24), 331-356.
- Yıldırım A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı), Seçkin Yayıncılık.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

HİZMETE ÖZEL

T.C.

Sayı : E-65836846-044-239357
Konu : Etik Onayı

9.2.2022

Sayın Tuğba Koçak

İlgi : 05.01.2022 tarihli dilekçeniz.

İlgi yazınız ile "Metropol Kentte Prekarya Olgusunun Göçmen Karşılığına Etkisi" isimli çalışmanın anket ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularına Etik Kurul onayı talep edilmektedir.

Adı geçen ve ekte yer alan anket ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları, Üniversitemiz Etik Kurulunca incelenerek etik tanım, değer ve ilkelere aykırı bir düzenleme tespit edilmediği, önerilen anket ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularının etik kurallara uygun olduğu ve etik onayının verildiği ifade edilmiştir.

Konuya ilişkin bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Elçin AYKAÇ ALP
Rektör Yardımcısı

Ek: Etik Onaylı Anket ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: AA141FA0-5479-4696-9028-297E75D52636

Adres: Örnektepe Mah. İsmailiye Cad. No: 8802 Beyoğlu/İstanbul

Telefon No: 444 04 13 / 4580 - 4581 Faks No: 0212 520 70 11

E-Posta: f.kose@ticaret.edu.tr İnternet Adresi: www.ticaret.edu.tr

KEP Adresi: ticaretuniversitesi@hs02.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi: <http://e-belge.ticaret.edu.tr>

Ayrıntılı Bilgi İçin: Fatma KOSİE

Yeni İşleri Müdürü

Telefon No: 444 0 413 - 4580

